

Styret i DNB Bank ASA
Konsernsekretariatet
0021 OSLO

VÅR REFERANSE
19/1367

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13
1. ledd nr. 2
Gjelder kun merkede avsnitt

DATO
09.09.2019

Merknader - Endelig rapport fra stedlig tilsyn

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i DNB Bank ASA ("banken") 3.- 4. april 2019. Hovedformålet med tilsynet var å få belyst STI divisjonen Future and Tech Industries ("F&T") sin kredittrisiko, samt kontroll- og styringssystemer. Videre ble divisjonens arbeid med AML og operasjonell risiko vurdert.

Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 27. mai 2019 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 10. juli 2019. Finanstilsynet mottok styrets svar 8. august 2019.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ

Overordnet risikonivå

Divisjonen er eksponert mot en rekke oppkjøpsfinansieringer samt kunder med høy gjeldsgrad og derav potensiell volatilitet. Det er også betydelig samfunnsansvar-risiko knyttet til porteføljen, samt AML-etterlevelsrisiko. Enkelte bransjer og kunder eksponerer også banken for miljø- og klimarisiko. En betydelig andel av kundene er internasjonale selskaper ved bankens utekontorer. Divisjonen har enkelte utfordrende engasjementer som krever tett oppfølging.

Operasjonell risiko

Divisjonen har en rekke "gule" risikoer som skal følges opp. Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at IT-risiko er en sentral risiko for divisjonen, der divisjonen selv har begrenset kontroll. Finanstilsynet anser at risikoanalysen fremstår som en nyttig dokumentasjon av at divisjonen er seg bevisst sine operasjonelle risikoer og hvilke tiltak det skal arbeides med.

I svaret på den foreløpige rapporten bekrefter styret at banken ikke har satt tidsfrister for de fleste av tiltakene i risikoanalysen, fordi tiltakene representerer kontinuerlig arbeid med å forbedre kvaliteten. Styret erkjenner at det vil være nyttig med forbedringer mht. testing av kvaliteten og regelmessig oppdatering av dokumentasjonen. Finanstilsynet merker seg at dette er en del av den forsterkede prosessen for å vurdere internkontrollen i inneværende år. Videre noterer Finanstilsynet at styret er enig i at risikoanalysen kan bli et mer dynamisk redskap for å følge opp de operasjonelle risikoer gjennom å utføre kvalitetsmålinger. Finanstilsynet merker seg at forretningsområdet STI i løpet av 2019 vil etablere løpende kvalitetsmålinger på månedlig basis.

Kredittrisiko

Porteføljekvalitet

Watch-list

Kommentarer til modellbruk

For storkundeområdet benytter banken syv PD-modeller og seks LGD-modeller. Storkunde-segmentene er kjennetegnet ved at det er relativt få mislighold slik at datagrunnlaget for å utvikle IRB-modeller er begrenset. Egenskaper ved engasjementene gjør også at modellresultatene i større grad blir overstyrt.

Under gjennomgangen av kredittsaker fremgikk det at variabler som inngår i beregning av LGD var skjønnsmessig overstyrt. I følge styrets svar på den foreløpige rapporten er slike overstyringer en del av kredittbeslutningen. Finanstilsynet vurderer at det ikke er adgang til slike overstyringer og vil følge dette opp som egen sak.

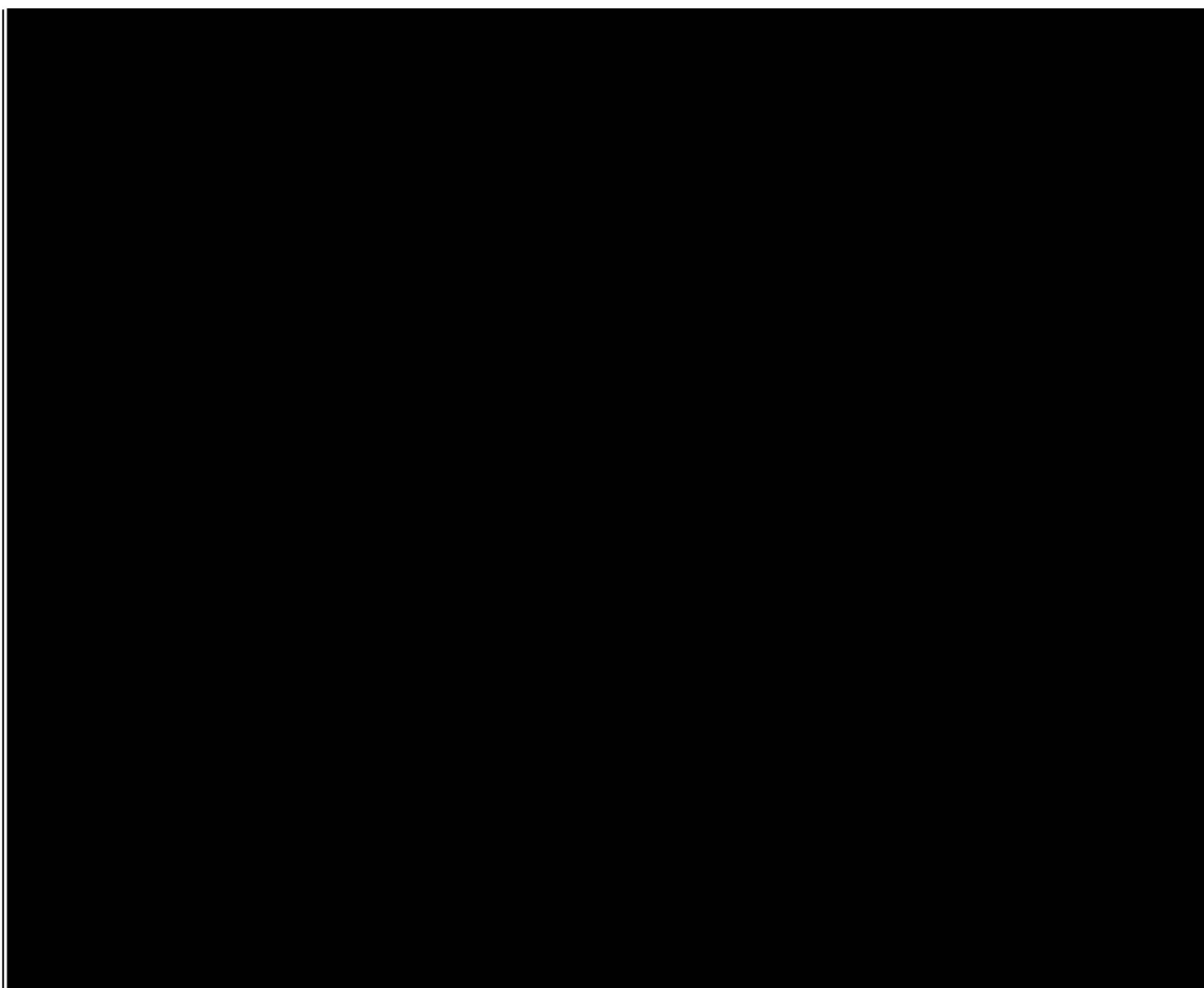
I foreløpig rapport ble det vist til at det kan være usikkerhet ved hvilken modell som skal benyttes. Under tilsynet fremgikk det at dette valget ble gjort ved en vurdering av egenskapene til det enkelte engasjementet. I svaret til den foreløpige rapporten viser styret til at banken skal følge Kredittregelverket, samt retningslinjene for de ulike modellene. I tvilstilfeller må det utøves skjønn i linjen, samt i Kredittstyring Konsern, mht. utøvelse av regelverket. Finanstilsynet merker seg at dersom skjønn praktiseres skal det dokumenteres i kredittsaken.

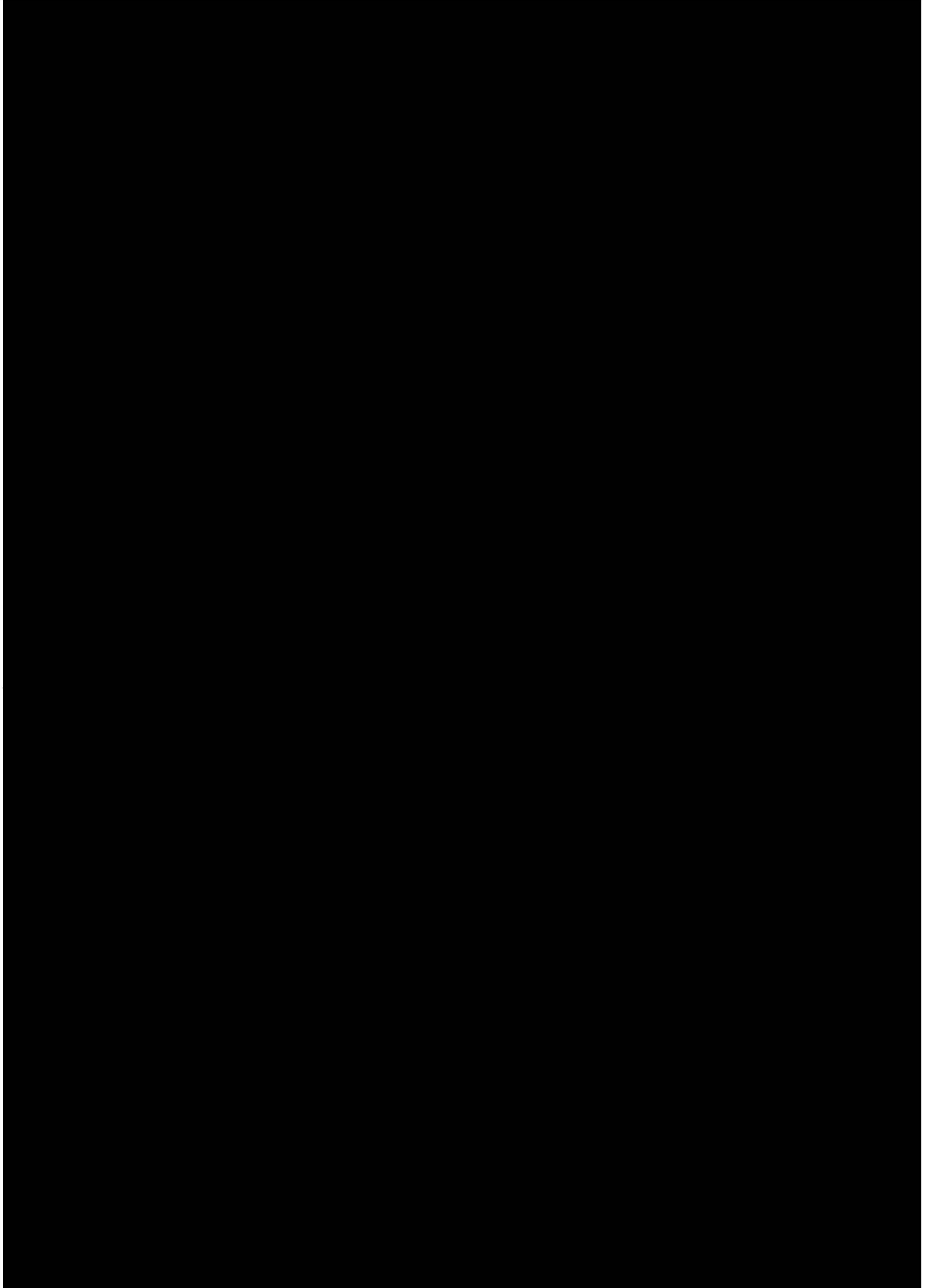

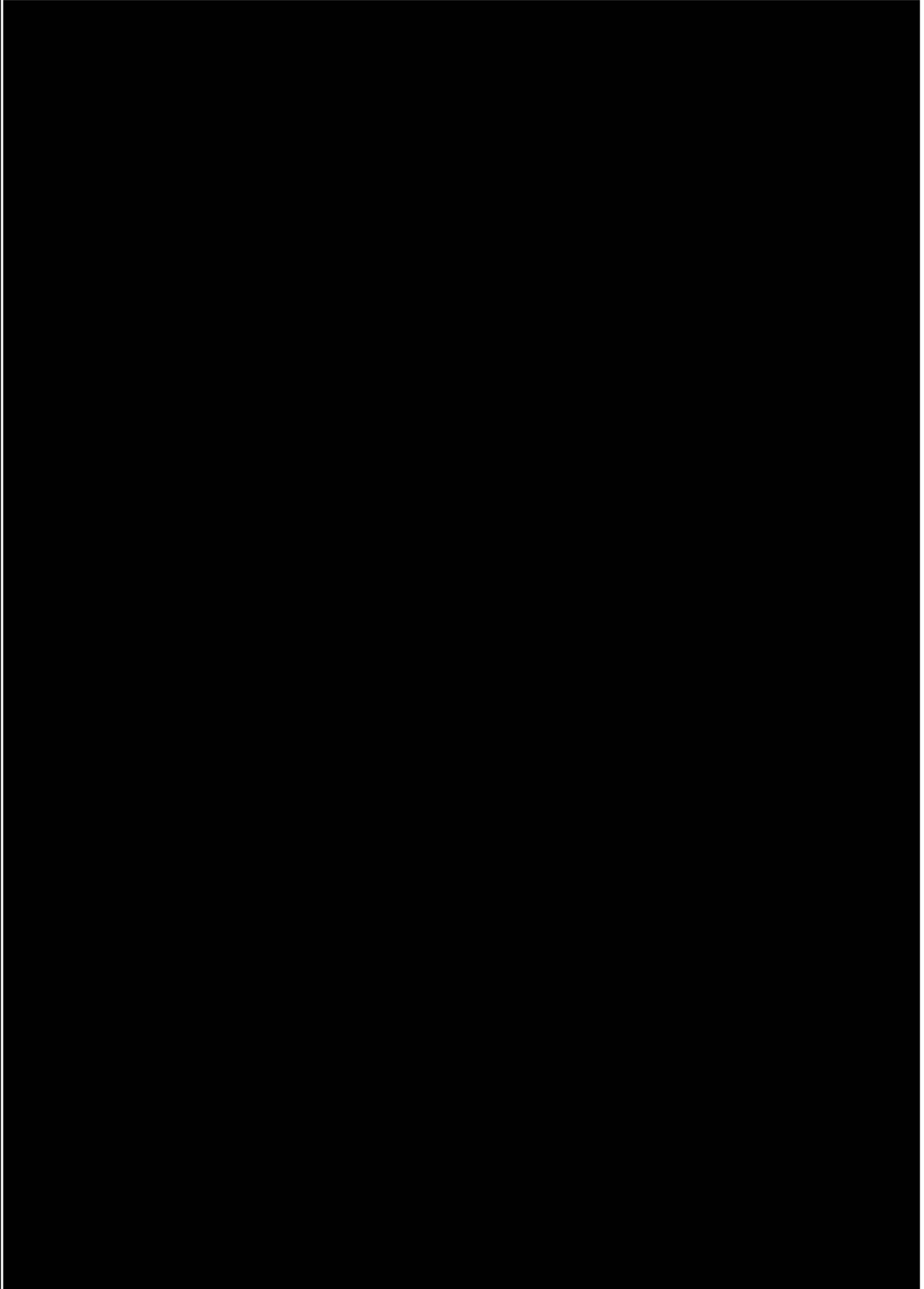
På bakgrunn av at banken innenfor Healthcare ofte overstyrer eksterne ratinger, stilte Finanstilsynet spørsmål ved praksisen med å ekskludere driftsinvesteringer ved beregning av EBITDA. Styret opplyser at Healthcare følger modellretningslinjene som gir føringer på hvilken EBITDA som skal anvendes. Det pekes på at driftsinvesteringer normalt er moderate for denne typen kunder, mens FoU-kostnader derimot er betydelig høyere enn i de fleste andre bransjer. FoU-investeringer kostnadsføres i regnskapene og reduserer modellenes EBITDA tilsvarende. Finanstilsynet noterer at banken har fått bekreftet fra de ledende ratingselskapene at disse ikke trekker ut driftsinvesteringer fra EBITDA.

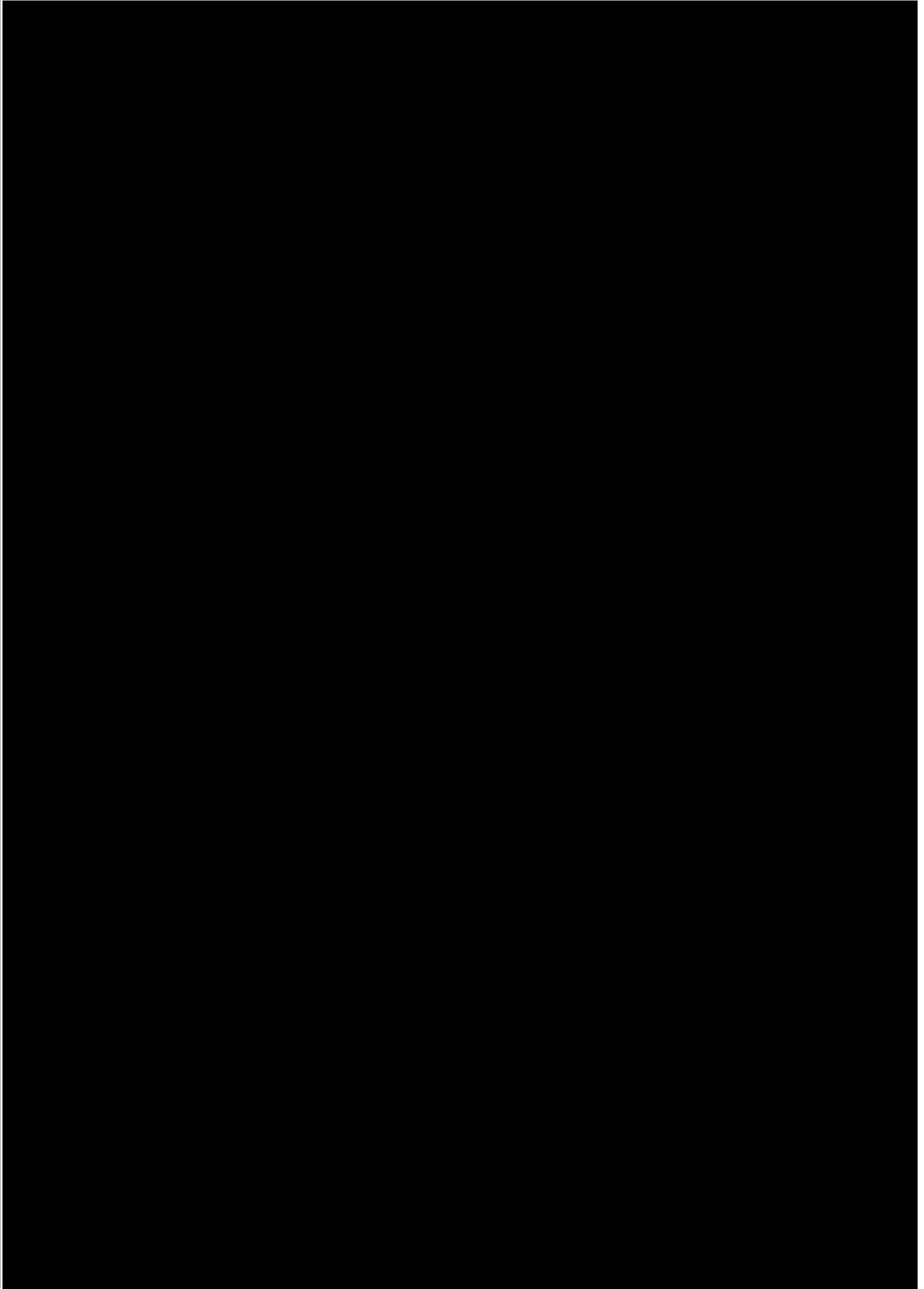
Finanstilsynet tar videre til etterretning styrets opplysning om at banken har hatt en gjennomgang av IRB-modellparken og at banken har konkludert med at prosjektfinansieringsmodellen er en av de modellene som bør gjennomgå en nærmere vurdering basert på erfaringer fra tidligere og nåværende portefølje, samt fremtidige ambisjoner.

Omtale av enkeltengasjementer

FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

Mål, strategi og policies for kredittvirksomheten

En målsetting for omdannelsen til Future & Tech Industries synes å være at disse bransjene i stor grad omfattes av globale trender, som alle peker mot fortsatt vekst. Banken har konkludert med at den vil øke sin virksomhet innenfor disse sektorene. Primært er det Healthcare, Communications & Technology og Power & Renewables som omfattes, men også innen mer tradisjonelle bransjer hvor det er en utvikling i retning av bærekraft-dimensjonen, herunder miljøvennlig produksjon og produkter.

Strategiene for de ulike bransjene er etablert for perioden frem til 2021 og følger samme format. F&T skal fortsatt basere seg på å være en relasjonsbank, men samtidig ha en større grad av transaksjonsorientering (STIs OAD-strategi) for å bedre avkastningen.

Finanstilsynet har merket seg bankens offentlige opplysning om at den har som ambisjon å bidra med 450 milliarder kroner til finansiering av fornybar energi samt dertil tilknyttet infrastruktur frem mot 2025. Finanstilsynet peker på at den raske teknologiske utviklingen og endrede og volatile markedspriser innebærer særskilte risikoer, jfr. bankens erfaringer fra vindkraftsektoren.

Operasjonell risiko og etterlevelse

Arbeidet med operasjonell risiko i STI ble i 2018 styrket med opprettelsen av divisjon Risk & Quality, som arbeider med prosesser og førstelinjes kontrolltiltak. Det utarbeides blant annet en månedlig rapport "Risk and Quality Dashboard", som gir informasjon til ledergruppen i STI.

Hendelsesregistrering

Styret skriver i sitt svar til den foreløpige rapporten at bakgrunnen for at banken anser hendelsesrapportering i F&T som tilfredsstillende er blant annet at ansatte selv tar initiativ til å rapportere hendelser. Videre pekes det på at divisjonens stabs- og støttefunksjon er flink til å oppdage og påpeke hendelser som skal rapporteres. Finanstilsynet merker seg fra svarbrevet at banken er bevisst på at arbeidet med bevisstgjøring og opplæring må fortsette fremover, da det alltid er rom for forbedring av kultur innen hendelsesrapportering.

Attestasjonserklæring av internkontrollen

CRR/CRD IV-forskriften § 28 fastsetter krav til ledere på alle vesentlige virksomhetsområder om løpende å vurdere gjennomføringen av internkontrollen i sine ansvarsområder. Det skal minst en gang årlig foretas en oppsummerende vurdering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte og om det er behov for nye tiltak. Rapporteringen er utarbeidet kun på forretningsområde-nivå, der de ulike divisjonene rapporterer inn sin vurdering av operasjonell risiko og divisjonsdirektøren for F&T deltar i vurderingen i STIs ledergruppe. Finanstilsynet anser at metodikken som banken har anvendt til dette formålet er blitt forbedret fra forrige år. Bankens vurderer nå mer konkrete forhold enn tidligere.

I den foreløpige rapporten spurte Finanstilsynet om STI vil etablere en testing av kontrolltiltak og risikoreduserende tiltak for å kunne vurdere kvaliteten på tiltakene. Styret bekrefter at slik testing vil inngå i internkontrollen i inneværende år. Testingen vil gjennomføres basert på en risikobasert tilnærming og den skal fortsette som en kontinuerlig prosess fremover.

Finanstilsynet stilte videre spørsmål om banken har vurdert om divisjonsdirektørene (nivå 3) også skal rapportere skriftlig om sin vurdering av internkontrollen. I sitt svar på foreløpig rapport understreker styret at det er konserndirektør (nivå 2) som har det endelige ansvaret for arbeidet med risiko og kvalitet. Ny prosess for internkontroll er i en utviklingsfase og banken har vurdert at det ikke gir tilstrekkelig merverdi å splitte opp attestasjon på divisjonsnivå. Finanstilsynet merker seg at styret likevel uttaler at det kan bli aktuelt å endre attestasjonsnivået på sikt.

I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at divisjon F&T og de øvrige divisjonene i STI hver for seg kan vurderes å være vesentlige forretningsområder. Finanstilsynet peker på at forskriftens bestemmelse om årlig vurdering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte, er et minimumskrav, og at høy operasjonell risiko i en enhet kan tilsi en hyppigere vurdering. Styret gir i svaret på den foreløpige rapporten uttrykk for at det har merket seg disse kommentarene. Finanstilsynet tar til orientering styrets opplysning om at banken vil gjennomføre en vurdering av dette til internkontrollen i 2020.

Samfunnsansvar

DNB Bank har vedtatt Konsernretningslinjen Samfunnsansvar i kredittvirksomheten, som er forankret i styrevedtatte prinsipper for samfunnsansvar. All kredittgivning skal ta hensyn til og støtte opp styringsprinsippene for samfunnsansvar, og skal sikre at banken bidrar positivt til klima, miljø, sosiale forhold og god virksomhetsstyring (Environmental, Social and Governance - ESG). Banken viste til at det nå er under utarbeidelse nye ESG-retningslinjer for de ulike bransjene. ESG skal være en integrert del av bransjestrategiene, en integrert del av kredittprosessen samt legges til grunn ved etablering av nye forretningsmuligheter. For ulike bransjer med høy miljømessig eller helse- og sikkerhetsmessig risiko skal banken ha nærmere retningslinjer som fornyes årlig. Det er Finanstilsynets oppfatning at divisjonen nå arbeider med å oppdatere bransjeretningslinjene og at disse angir aktiviteter som er utelukket fra finansiering, vurderinger av hva som skal gjøres, krav til dokumentasjon av prosessen og beslutningsnivå for kredittsaker med forhøyet risikovurdering rundt samfunnsansvar. Engasjementene med storkunder skal klassifiseres med lav, middels eller høy risiko på grunnlag av en dokumentert vurdering. Dersom kunden klassifiseres med høy ESG-risiko skal det utarbeides en intern handlingsplan som adresserer konkrete områder som kunden må forbedre. Handlingsplanen skal fremlegges i kredittsak med avtalte rapporteringsfrister. Vurdering av klimarisiko skal etter det Finanstilsynet forstår inngå som en særskilt vurdering i kredittsakene. Basert på gjennomgang av kredittsaker er det Finanstilsynets vurdering at divisjon F&T har etablert en praksis for å innarbeide ESG-vurderinger i kredittnotatene.

I den foreløpige rapporten viste Finanstilsynet til at samfunnets forventninger til bankers utøvelse av samfunnsansvar utvikler seg raskt, eksempelvis når det gjelder klima- og miljørisiko. Finanstilsynet ba banken redegjøre for hva som er divisjonens praksis for å hensynta klimarisiko i kredittsakene, og hva som er planlagt av videreutvikling for inneværende år. I sitt svarbrev understreker styret at DNB konsernet har klimarisiko som et prioritert tema for kompetansebygging og utvikling av god metodikk. Banken deltar i ulike arbeidsstrømmer i regi av "United Nations Environment Programme Finance Initiative", samt at den diskuterer med andre internasjonale aktører. Finanstilsynet merker seg at divisjon F&T deltar i et konsernprosjekt fokusert på hvordan anbefalingene til den internasjonale arbeidsgruppen Task Force on Climate-related Financial Disclosures ("TCFD") kan følges opp i banken.

Finanstilsynet noterer at det er ulike spørsmål som eksplisitt adresserer klima i den generelle sjekklisten i kredittregelverket. Finanstilsynet merker seg styrets opplysning om planlagt videreutvikling i inneværende år, herunder om ulike bransjeretningslinjer som vil oppdateres og/eller utvikles for F&T, samt at det skal utvikles bransjerelaterte sjekklister til hjelp i risikoklassifiseringen.

I den foreløpige rapporten uttrykte Finanstilsynet forståelse for at banken anvender anerkjente aktører som Sustainalytics og DNV GL i sitt arbeid med ESG, men understreket at det er viktig at banken foretar selvstendige og helhetlige vurderinger, samt konkluderer med bankens egenrede ESG-klassifisering av kunden. Videre ble det pekt på som viktig at banken videreutvikler sin metodikk og praksis for risikovurderingene. Fra styrets svarbrev fremgår ulike prosesser og tiltak som banken vurderer eller har besluttet å implementere. Finanstilsynet merker seg at klimarisiko vil bli et eget avsnitt i den generelle kredittsjekklisten. Finanstilsynet tar til etterretning at kredittmiljøet vil arbeide med å utvikle metodikk for å avdekke klimarisikoer hos kunder/bransjer gjennom finansiell scenarioanalyse i kredittsakene.

Hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisiko (AML-risiko)

Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål om divisjonens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket på bakgrunn av at divisjonen kun har sendt én rapport over mistenkelige forhold til Økokrim samt stikkprøvekontroller av kundetiltak. Styret skriver i sitt svar til den foreløpige rapporten at den er enig med Finanstilsynet i at rapporteringen fra divisjonen til Økokrim kan virke noe lav. Banken vil derfor gjøre en vurdering av terskelen for rapporteringen fra divisjonen til bankens AML-utredningsenhet som gjennomfører nødvendig informasjonsinnhenting og analyse for å avgjøre om det foreligger forhold som utgjør en reell mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering. Banken har utarbeidet en oppdatert rutine som tydeliggjør bankens rapporteringsplikt og den enkelte medarbeiders ansvar for å rapportere internt ved forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering. Banken vil i løpet av høsten gjennomføre en opplæring av ansatte i divisjonen hvor ett av temaene vil være hva som gir grunnlag for intern rapportering. Finanstilsynet legger til grunn at banken gjennomfører de tiltak som er nødvendig for at divisjonen har en riktig identifisering av mulig mistanke, og at det gjøres nødvendige undersøkelser og rapportering til Økokrim basert på korrekt mistankegrunnlag. Etter Finanstilsynets vurdering indikerer det svært lave antallet MT-rapporter fra F&T manglende etterlevelse av rapporteringsplikten, jf. hvitvaskingsloven § 26.¹

Finanstilsynet bemerket i den foreløpige rapporten at enkelte risikovurderinger på høyrisikokunder var over ett år gamle og derved ikke i tråd med retningslinjene i STI, og ba om bankens kommentar. Styret skriver i sin kommentar at gjennomføring av kundetiltak som en del av den løpende oppfølgingen ikke i alle tilfeller medfører at det gjennomføres en ny risikovurdering av kunden. Dersom banken ikke blir kjent med nye opplysninger som har betydning for risikoen vil det ikke bli gjennomført en ny risikovurdering av kunden. Banken erkjenner at det mangler gode rutiner og systemstøtte for dokumentering av at en vurdering er gjort, og jobber med kartlegging av tiltak for utbedring. Finanstilsynet viser til at den løpende oppfølgingen må dokumenteres og lagres i henhold til hvitvaskingslovens §§ 9 (3) og 30 (1). Det må både dokumenteres at det er gjennomført løpende kundetiltak, herunder bankens vurderinger, og hvilke endringer som er gjennomført dersom tiltakene fører til oppdatert eller endret dokumentasjon på kunden.

Finanstilsynet påpekte i den foreløpige rapporten at det for kunder klassifisert med høy risiko, ofte pga. transaksjoner til høyrisikoland eller sanksjonerte land, i hovedsak ikke var noen beskrivelse av hvilke kundetiltak som var iverksatt og hvilke alarmer som var registrert. Det var således heller ingen kommentarer til hvordan alarmer eller tiltak var fulgt opp. Styret skriver i sitt svar til den foreløpige rapporten at for å imøtekomme Finanstilsynet vil banken endre malen for gjennomføring av risikovurdering til å spesifisere at tiltak må beskrives. Styret skriver at det også vil bli lagt til et nytt felt for beskrivelse av de vurderinger som er gjort knyttet til alarmer på kunden. Finanstilsynet viser til at banken plikter å kunne påvise at omfanget av utførte tiltak er tilpasset den aktuelle risikoen, jf. § 9 (3). Videre viser Finanstilsynet til kravet til virksomhetsinnrettede risikovurderinger i § 7, og Rundskriv 8/2019 der det blant annet heter at "*Sentrale kilder i risikovurderingen vil være erfaringene den rapporteringspliktige gjør seg gjennom virksomheten, herunder kunnskap fra undersøkelser og rapportering om mistenkelige forhold.*" (pkt. 2.2.5). Banken må påse at relevant risikoinformasjon om kundene, herunder alarmer og gjennomførte tiltak, er registrert og lagret på en måte som gjør at informasjonen kan anvendes i videreutviklingen av risikovurderingen.

¹ For mer informasjon om Finanstilsynets merknader til rapporteringsplikten, se Finanstilsynet Merknader – endelig rapport til DNB Bank ASA datert 12.08.2019.

I den foreløpige rapporten påpekte Finanstilsynet mangler i dokumentasjonen på mange av enkeltsakene. Av bankens svar fremkommer det at mye av den manglede dokumentasjonen har vært tilgjengelig i banken, men at den pga. feil ikke var blitt oversendt Finanstilsynet. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at riktig informasjon ikke ble oversendt til riktig tid, og det legges til grunn at banken gjennomfører tiltak for å rette utestående mangler på enkeltsakene.

Finanstilsynet ber om å motta kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Gunnar Oppi
spesialrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.